

SAYI:5

MART 2022

P A R Ş Ö M E N

EDİRNE SÜLEYMAN DEMİREL FEN LİSESİ
KÜLTÜR SANAT VE EDEBİYAT BÜLTENİ

YAZARLARIMIZ:

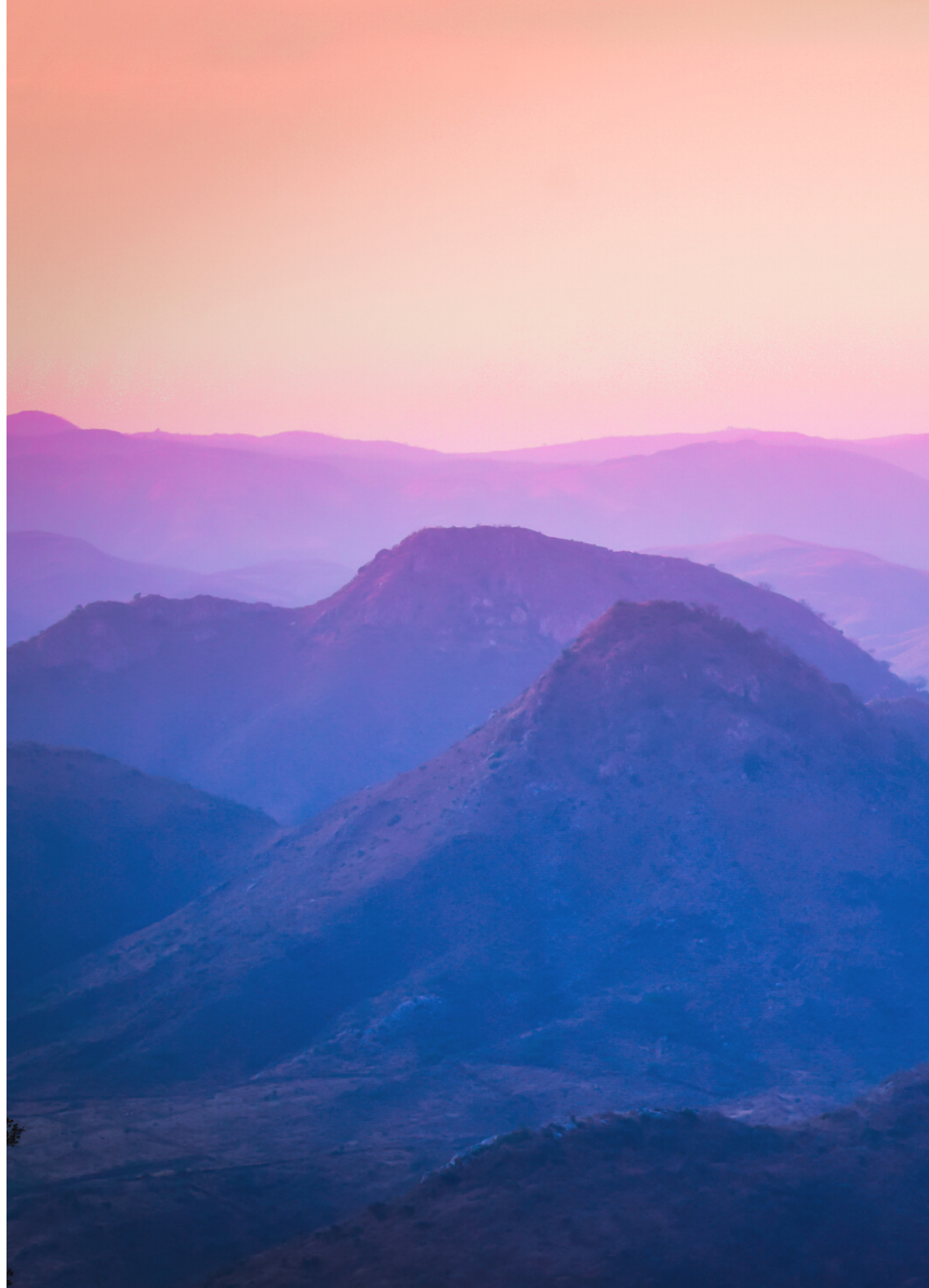
ARDA EFE FENERBAĞÇE
ESMA TEKDEMİR
FATMANAZ KARASU
MUHAMMET HAKAN ŞİŞKO
NECATİ SEZER MUTLU
NİSA EYLÜL AKKAYMAK
OĞUZHAN CANGAN
ORHAN DOĞAN
SEVGİ SENA TURSUN
SILA AKSOY

TASARIM

NECATİ SEZER MUTLU
CAN EMRE KIZILÖREN

DANIŞMAN

ALİ ÇELİK

KEDİLER

Yaşamımızın her alanında ve geçtiğimiz tüm sokaklarda yer alan kediler için eminim ki nankör yakıştırmalarını onlarca kez duymuşsunuzdur. Peki kediler gerçekten öyle midir? Yoksa bu bir insan uydurması mıdır? Hadi gelin hep beraber düşünelim...

Her hayvanın bir doğası vardır. Tıpkı insanların kişilikleri gibi. Bazıları huysuz olur, bazıları sevecen ya da bazıları uykucudur, bazıları ise hiç uyumaz... Bu özellikler onları kendileri yapan özelliklerdir. Bu durumu genele vurduğumuzda, köpeklere sadık, kedilere ise nankör denir. Fakat aslında ne köpek sadıktır, ne de kedi nankördür... İnsanlar gibi sosyal ve psikolojik olmayan bu masum varlıklara sırf bizden uzaklar diye kötü sıfatlar yakıştırmak, belki de insanın nankörlüğüdür. Özgür ruhlu olan kediler, bağımsızdır ve hep öyle kalacaktır. Köpekler ise daha cana yakın daha uysaldır. Hatta bir uzman veterinerin söylediğine göre köpeklerin kedilere kıyasla insanlara daha yakın olmasının sebebi köpeklerin soyunun daha eskilere dayanmasıdır. Yani köpekler, insanın varlığına daha da alışık. Bu yüzden kedilere nazaran insanlara daha yakın olmaları oldukça normaldir.

Olayı farklı bir açıdan ele aldığımızda bence asıl düşünülmesi gereken insanın bir kediden neden bu denli sevgi beklediğidir. Kedilere nankör diyen insanlara kedi nedir diye sorsak eminim ki çoğu sadece dört ayaklı, evcil bir hayvan diyecektir. Dediklerinde haklı olabilirler fakat ne dili ne aklı olan bir hayvandan sevgi beklemek bence oldukça değişik bir durum. Nasıl elma diğer yarısını sevmek zorunda değilse kediler de insanları sevmek zorunda değildir. Bunun üzerine ise nankör sıfatını onlara damgalamak ahlaki bir davranış değildir bana kalırsa.

Uzun lafın kısıası bence bir an önce bizden on kat küçük bir varlıktan sevgi beklemeyi acilen bırakmalıyız. Bunun adı sevgi açlığıdır benim gözümde. Çevremizden alamadığımız ilgiyi küçücük bir hayvana yüklemek, ona o sorumluluğu vermek oldukça saçma bulduğum bir davranış. Kedilerin de bunu hissettiğini düşünüyorum. O yüzden dikkatli olun ve hiçbir kediye nankör demeyin, yoksa her an tırmalanabilirsiniz...

ORHAN DOĞAN

VEFALI DOSTLAR

Yağmurlu ve soğuk bir kasım günüydü. İş çıkışı biraz yürüyüş yapmak istiyordu Ali. Kafasını dağıtmak, kulaklığını takıp yollarda kendini kaybetmek istiyordu. Düşünmek istiyordu biraz yaşananları. Vefa neydi? İnsanın dostlarından, ailesinden yediği hangi darbe vefaya olan inancını yitirmesine sebep oluyordu? Ali kısa bir süre önce işini kaybetmişti. Bu süreçte çok zor şeyler yaşamıştı. Güvendiği, en yakınım sandığı kimse ona destek olmamıştı. O çok sağlam sandığı bağların görünmez bir makasla kesildiğini hissediyordu. Göğsünün tam ortasına bir neşterin delip geçtiğini hissediyordu. Ali bunları düşünürken telefonu çaldı. Arayan arkadaşı Murat'tı. Bir an açıp açmamak arasında kararsız kaldı. Onunla konuşmak istiyormuydu bilemiyordu. Kırgın değilmiş gibi davranmak zor geliyordu Ali'ye. Daha sonra ani bir kararla açtı telefonu. Murat görüşüp konuşmak istiyordu. Ali başta isteksiz davranırsa da Murat ısrar edince kabul etti. Her zaman gittikleri esnaf lokantasında buluştular. Murat özlemiş gibiydi Ali'yi. Ali ise kırgın olduğunu belli edecek şekilde mesafeli ve durgundu. Karınlarını doyurup bir kafeye geçtiler. Orta şekerli iki kahve söyledi Murat. Kırk yıl hatırı olsun diye güldü daha sonra. Ali ise tüm bu sıcak sözlere rağmen bir türlü yumuşamıyordu. Ali en sonunda dayanamayıp konuşmaya başladı. Kırgınlığını dile getirdi. Vefaya olan inancını kaybettiğini, eski dostlarından beklediği desteği göremediğini anlattı. Kalbinin neşterle yarıldığını hissettiğini söyledi. Aralarındaki bağların çelik makaslarla kesildiğini düşünüyordu. Murat bunları dinledikçe mahcup oldu. Ali'nin hisleri, düşünceleri, gözlerindeki nem, tavrındaki kırgınlık, sesindeki burukluk...

Murat kendisi ve diğer arkadaşları adına utanmıştı. Ali'nin hislerini bu kadar açıkça dile getirmesini beklemiyordu. Başını eğdi usulca. Ali'nin gözlerine bakamıyordu. Hak verdi Ali'ye. Zor zamanlarında vefasızlık etmişlerdi. Arayıp sormamış, uzlaşmışlardı. Empati yaptığı zaman Ali'yi anladı. Bunları Ali onunla konuşmadan önce düşünemedi için kızdı kendine. Oysaki önemli olan zaten karşı dile getirmeden düşünemilmektir. Bu kadar düşüncesiz olduğuna inanamadı, utandı. Demek ki insan zaman zaman kendine yakışmayan tavırlar sergileyebiliyor diye düşündü. Oysaki vefaya ne kadar da çok önem verirdi. Demek ki insan kendisiyle çelişiyor bazen diye düşündü. Düşündüklerini dürüstçe dile getirdi. Ali Murat'ın bu özleştirisini dinleyince şaşırıldı. Bu kadar dürüst olmasını beklemiyordu. Murat konuştuğunda Ali rahattı. Onu anlayan biri olmuştu sonunda. Ayağa kalktı Ali. Nemli gözlerle sarıldı arkadaşına. Birbirlerini anladıkları ve dürüst oldukları için mutlu olmuşlardı. Tekrar vefalı iki dost gibi düşündüler dostluk ve vefa üzerine. Soğuk kasım günü sonunda sıcakık bitmişti.

GEÇ KALMA

Trendeyim. Rahatça arkama yaslanmış, kahvemi yudumluyorum. Biraz uyum var, normaldir. Sabahın köründe kalkıp tâ tren garına kadar yürüdüktan sonra halim kalmadı. Ama uyumak yok, bugün önemli. İstesem de uyuyamam zaten. Bu hep böyledir. Ne zaman önemli bir şey olsa, zihnim beni rahat bırakmaz.

Neyse, şöyle bir etrafa bakıyorum. Yanımda yaşlı bir bayan var. Uyuyakalmış sanırım. Üzerinde koyu yeşil bir hırka var, boynunda da atkısı. Çaprazımda altı-yedi yaşlarında bir çocuk oturuyor, ne kadar da sevimli dedim içimden. Durmadan annesine dün okulda arkadaşlarıyla neler yaptığını anlatıyor. Annesi de onu ilgiyle dinliyor. Önümde sanırım bir çift oturuyor. Binerken görmüştüm onları. Birbirlerinin ellerini tutmuş sakince oturuyorlardı. Derince iç çektim. Acaba o da benim elimi böyle tutacak mı bir gün?

Bu sefer başımı cama çevirdim. Kar ne güzel de yağyordu. İnsana huzur veriyordu. Yanımda getirdiğim bir güvercin vardı. İyi mi diye kontrol ettim. Çantamdan mavi gözlüğüümü çıkardım. Bunu bana o hediye etmişti. "Göz renginle uyumlu olur." demişti. Çantamdan bir de mektup çıkardım. Onun bana yolladığı ilk mektuptu. Arada canım sıkılınca okurum. Mektuplarında bana hep "arkadaşım"

der. Arkadaşım.... Ben de ona istemsizce "arkadaşım" derim. Hiçbir zaman itiraf edemedim duygularımı ona. Hiçbir zaman ona sevdiğimi söyleyemedim. Ama bu sefer farklı. Bu sefer çıkacağıma karşısına, kanlı canlı söyleyeceğim ona.

İşte böyle. Her ay mektuplaşıyoruz. Bunun haricinde ara sıra da yüz yüze görüşürüz. Bir keresinde bütün gün gezmiştik. O gülümsediği her an ben de gülümserdim. Ve o hep gülümserdi. Bu yüzden onunlayken mutluyum. Bir de güvercini vardı. Her mektup bahsedirdi ondan. Tuhaf, bayılırdı ona. Bir keresinde göstermişti bana. Bu yüzden ben de ona bir güvercin aldım. Onunkine eş olsun. Biri omzuma dokundu. Korktum bir an. Yaşlı bayanmış. "Merak etme." dedi. "Sen yeter ki karşısına çık geri kendini kendiliğinden olur." dedi. Uyumaya geri döndü. Tuhaf, bu kadın nereden biliyor? Neyse. Güvercini kontrol ettim. Tekrar cama baktım. Kar hala yağıyordu. Ne güzel de yağıyordu. Kahvemini son damlalarını da bitirdim. Sanırım kahvenin pek yardımcı olmadı. Başaramadım. Esnedim. Gözlerim yavaş yavaş kapandı.

Uyandım. Sanırım geldik. Kar durmuştu. Hatta yere serdiği beyaz çarşaf erimeye başlamış bile. Güneş tam tepede. Dışarı adımımı attım. Oh, temiz hava! Bir an telaşlandım, korktum. Ya beni sevmiyorsa ya sinirlenip arkadaşlığımızı bile keserse? Kendime kızdım. Cesaretimi toplayıp güvercini aldım. Kendi kendime şöyleydim, boşuna mı geldim buraya? Hazırlandım, onun evinin yolunu tuttum. İşte. Yürüyorum evin kapısına doğru.

İşte. Çalıyorum zili. İşte. Kapıyı açan yok. Defalarca çalıyorum. Allah Allah, camdan içeriye baktım içeri boş. Neler oluyor burada? Yandaki evin önünden biri seslendi. "Onlar taşındı buradan. Kızları evleniyormuş. Merkezde ev tutmuşlar. Haftaya düğünleri var. Bu arada siz neyi oluyorsunuz? Akrabası mısınız?" Sustum. Söyleyemedim hiçbir şey. Sustum. Oturdum bir kenara. Bir an "arkadaşımı" diyememişim geldi. Ama sustum. Canım yandı. Demek geç kalmışım. Onca yıl bekledim. Suç bende. Güvercini kafesten çıkarıp elimde aldım. Uç dedim. Uç, hayatını yaşa. Geç kalma. Hayat çok kısa.

OĞUZHAN CANGAN

KAYIP GİDEN YILDIZ

Bir yıldız kaydı,
Gönlümden, gönlünden,
En yükseklerden, Kuytu
köşelerden.
Kayıp giden bir yıldız

Öyle bir yıldız ki

Solan yaprakları yeşerten,
Huzursuzlara huzur veren,
Saf iyilikten
Kayıp giden bir yıldız

Düşünsenize

Hiç gitmediğini,
Hep kaldığını,
Yanımdan, baş ucumuzdan
Hiç ayrılmadığını.

Bazen aklıma geliyor.

Yanımda olsa,
Ne güzel olurdu
dünya.

En kuytu yerler bile
O geçince yanından,
Çıkardı aydınlığa.
Yaralarımı sarardı,
Bırakmazdı asla.

SAHNE

Sonunda çıkıyorum son bir kez daha sahneye
 Ve açılıyor gözümün önündeki o dev perde
 Ancak lamba gözümü alırken şöyle bir bakıyorum
 Göremiyorum koskoca salonda kimseyi
 Kalmamış bir tek bile izleyici
 Sadece izliyor beni yukarıdaki rejî
 Yoksa bu bir kurtuluş mu ki
 Hayır tabi ki
 Kabulleniyorum artık kaybettiğimi
 İsterdim son bir kez hoşça kal demeyi
 Ancak bir bakıyorum da kime kuracağım bu cümleyi
 Bekliyor beni zorlu ama bir o kadar efsanevi final sahnesi
 Lakin ellerim titriyor
 Alımdan bir damla ter akıyor
 Normal sonuçta oyunun baş kahramanı veda ediyor.
 Düşünüyorum da var mıydı bir anlamı o kadar perdenin
 Yaşasaydım keşke onun yerine daha çok güzelliğini anlamlı sahnelerin
 Ölmek yeni bir şey gibi gelmiyor bana
 Çünkü yaşamak da yeni değil.
 Merak ediyorum aslında
 Ölüm de sıkıcı gelir mi sonra
 Terk ediyorum ufacak sahneyi
 Çıkarıp atıyorum üstümdeki kostümleri
 Ve bakiveriyorum son bir kez daha
 O aciz, garip senaryoya
 Birden tükendiğimi hissediyorum ve boşalıyor ayaklarım
 Devriliyorum yere ve cebimden düşüveriyor fuayedey yazdığım sözler
 Hafif bir gülümseme ile elveda diyor kulağıma suflör
 İstemiştim ayrılmadan önce unutulmamak için hızlıca birkaç kelime yazıvermek
 Şimdi düşündüm de bunun içinde okunmaya değer bir şey yazmak gerek

FATMANAZ KARASU

SİMYACI

"Sımyacı'yı okumak, herkes daha uykudayken şafak vakti uyanıp güneşin doğuşunu izlemeye benzior." diyor kitabın tanıtım bülteninde. Paulo Coelho'nun insanın kendi hayallerinin peşinden gitmesi gerektiğini, bu esnada da kendi yolunu bulacağını anlatan Sımyacı romanında Endülüslü bir çoban olan Santiago'nun hikayesini okuyoruz. Santiago doğduğu günden beri insanların ondan beklentilerine değil, kendi isteklerine sarılan bir çoban. Diğer pek çok çoban gibi hayatın gerçeklerine boğulmak istemeyen, dünyayı görmek isteyen biri.

Bir gün gördüğü garip bir rüyayı tekrar görmesiyle bu rüyasının anlamını yorumlaması için Çingene cadıya başvuruyor ve asla tahmin edemeyeceği bir yolculuğa çıkıyor. Bu yolculuğuna başlamasında büyük bir etken olan kralın, ona hazinesini bulmasını söylemesiyle Santiago ilk ikilemine düşüyor. Hazinesi çok uzaklarda ve oraya koyunlarıyla gidemeyeceğini biliyor. Peki bir bilinmezliğin peşinden koşmak uğruna aldığı her şeyden vazgeçebilir mi?

"Kişisel menkibe"sinin ne olduğunu bulmaya çalışan Çoban Santiago, bu yolda aslında yolun sonunun değil, yolda öğrendiklerinin hayatın amacı olduğunu anlarken biz de onunla birlikte bu yolculuğa çıkıyoruz ve kendi yazgımızı sorguluyoruz. Yazar, aynı zamanda toplumsal eleştirilerinden de geri durmuyor. Santiago'nun bu düşünceleri bu yargımı daha iyi açıklar diye umuyorum : "...her zaman aynı insanları görürsek onları yaşamamızın bir parçası saymaya başlarız. Yaşamamızın bir parçası saydıkça da onlar bizim yaşamımızı değiştirmeye kalkışır. Bizi görmek istedikleri gibi değilsek hoşnut olmazlar, canları sıkılır. Çünkü, efendim, herkes bizim nasıl yaşamamız gerektiğini elifi elifine bildiğine inanır."

Ancak insanlar kendi hayatlarına yol veremezler daha o zaman diğerlerinin hayatlarını düzeltme çabası nedendir? Santiago'nun özgür ruhu da karşı çıkıyor buna. Santiago'nun peşinden ilerlerken yazarın akıcı dili sayesinde hiç yorulmuyor, onun anlaşılır üslubu bizi kitabın ana düşüncesine daha da yaklaştırıyor sanki.

Bunca zaman toplumun isteğine boyun eğmiş ya da hayallerinin gerçekleşemeyeceği korkusuyla yaşayan , bu tanımda toplumun büyük bir kesimine uyuyor, insanların kitapta bahsedilen en büyük yalana inandığını Santiago bize hayallerinin peşinden giderek ispatlıyor. Yazgımız bizim elimizdedir ve ancak cesur olur, dünyanın en büyük yalana – yazgımızın elimizden kaçtığı ve onu bir daha kazanamayacağımız yalanı- inanmazsak bizler de kişisel menkibelerimizi bulabiliriz. Santiago her ne kadar cesur biri olsa da bu onun hatasız olmadığını göstermiyor bize. Yolculuğu sırasında pek çok hata yapıyor hepimiz gibi. Ancak bunları kabulleniyor ve onlardan neler öğrenebileceğine bakıyor. Bu yolculuğunda en değerli hazinenin ne olduğunu çözüyor. Fakat bu roman sadece kaderimizle ilgili değil kesinlikle. Aynı zamanda aşktan da bahsediyor ki bu her hikaye için geçerli bir yargı olur sanırım. Yazar aşkı bize şu bilhassa çok güzel olan cümleyle açıklıyor bize: "Evrenin Ruhunu bizler besliyoruz ve üzerinde yaşadığımız dünya, bizim daha iyi ya da daha kötü olmamıza göre , daha iyi ya da daha kötü olacaktır. Aşk'ın gücü işte burada işe karışır, çünkü sevdiğimiz zaman, olduğumuzdan daha iyi olmak isteriz her zaman." Paulo Coelho'nun bakış açısını böyle anlamlı bir şekilde yazabilmesinin önceleri şarkı sözü yazarı olmasıyla da alakası vardır muhakkak.

SAYGI

Saygı, her insanda bulunması gereken, toplumda huzursuzlukları engelleyen bir duygudur. Kişi önce kendisine, sonra çevresine ve sonra da bütün evrene saygı duymalıdır. Kişi bir duruma ya da kimseye karşı sevgi ve olumlu duygular beslemek zorunda değildir. Zaten sevgi ve olumlu duygular zorla oluşturulamaz fakat birey hoşlanmadığı kişi ya da durumlara ne olursa olsun saygı duymak zorundadır. Bireyin saygı duymak zorunda olduğu durumlara suç ve başkalarını yakından olumsuz etkileyen durumlar dahil değildir. Kendisine ve diğer insanlara zararı olmadığı sürece hiç kimse, kimseye saygısızlık yapıp karışma hakkına sahip değildir. Bu durum saygısızlık yaptığı kişinin özgürlüğüne müdahale etmemektir.

Günümüz toplumlarında saygı duyulması gereken fakat insanların hakkı olmadığı halde karıştırdıkları bazı konular şunlardır: Cinsiyet, ten rengi, ırkı, konuştuğu dil, dini, dış görünüşü, giyimi, yaşadığı yer, yetenekleri, ilgi alanları, arkadaş çevresi, maddi durumu. Aslına baktığımızda bireyin bu özellikleri herkeste farklılık gösterir ve kimseyi ilgilendirmez. Kimse bireyin bu özelliklerine karışma hakkına sahip değildir. Toplum bireyin bu özelliklerine saygısızlık yaptığında o bireyi ve onun bu özelliğine sahip diğer kişileri ötekileştirir. İki taraf da birbirine karşılık verirse bu durum bir tartışmaya, sonrasında kavgaya dönüşebilir. Toplum içindeki huzursuzlukların sebebi saygısızlıktır. Saygısızlık yüzünden ortaya çıkan huzursuzluklara ve anlaşmazlıklara örnek verilerek istenirse ırkçılık en yaygın örneklerden olabilir. Ten rengi beyaz olanlar ten rengi siyah olanlara sempati beslemek zorunda değildirler fakat onların yaratılışına saygı duymak zorundadır. Bunu yapmadıkları için tarih boyunca teni siyah olan kişilere yapılan sayısız eziyet görürüz. Onları köleleştirmek, haksız yere ceza vermek, işkence etmek ve öldürmek ırkçı ve korkunç davranışlardır. Bu tür davranışlar sergileyenlerin ne kendisine ne de herhangi birisine saygısı yoktur. Halbuki siyah tenli olmak sonradan seçilen bir durum değildir ve tamamen insanın doğasından gelir. Buna kin gütmek ve nefret etmek büyük bir hatadır.

Toplumun tamamı etrafındaki insanlara her konuda saygı gösterseydi kavganın, gürlütünün, huzursuzluğun olmadığı bir toplumda yaşayabilirdik. Refah seviyemiz artardı, gereksiz tartışmalarla vakit harcamak yerine bilim ve ekonomide çok rahat yükselirdik. İnsanlar özgür davranabildiği için baskı ve depresyon hissedilen birey sayısı çok az olurdu. Daha fazla insan mutlu, enerjik, toplum için faydalı ve verimli olurdu. Toplum içinde büyük bir birlik ve beraberlik duygusu oluşurdu. Bu sayede her zorluğun üstesinden beraber gelebilirdik ve dostluk bağlarımız daha da kuvvetli olurdu. Yani anlayacağımız üzere kendi toplumumuza biz zarar veriyoruz. İnsanlara saygısızlık yapıp, sınıflandırıp aşağılayarak kendi kendimizi bölüyoruz. Bu durumdan kurtulmanın tek yolu bilinçlenmek, bilinçlendirmek, anlayışlı ve saygılı davranmaktır.

Paulo Coelho'nun yazarlığına başka bir açıdan bakmak da gerekirse "Şeytan ve Genç Kadın" eseriyle "Sımyacı" arasında belirgin olmayan ancak okura bir tebessüm bıraktıran ayrıntıdan da bahsedebiliriz. Şeytan ve Genç Kadın, Sımyacı gibi kendi yazgımızı bulmayı konu almıyor. Kitapta iyiliğin ve kötülüğün arasındaki çizginin ne kadar ince olduğu vurgulanıyor . Fakat yazar Sımyacı'daki Santiago'nun hazinesini onun amacı yaparken aynı hazineyi bu kitapta iyiliğin kötülüğe dönmesinin mümkün olduğunu kanıtlamak için bir araç olarak kullanıyor. Birbirinden farklı hikayelerdeki aynı nesnenin bakış açısına göre farklılaşması da yazarın Sımyacı'da belirttiği simgelerin yorumlanması kavramına güzel bir atıftır kanımca.

Her ne kadar kitabın ana düşüncesini beğenmiş olsam da bir kusuru olduğunu düşünüyorum. Kitapta kadınlardan bahsedilme biçimi daha farklı olabilir. Yazarın anlatışında rahatsız olduğum tek nokta buydu. Santiago'nun hazinesinin piramitlerde olması ancak Fatıma'nın hazinesinin Santiago olması gibi. Kadınları erkeklerin menkıbelerini gerçekleştirmelerini beklemekten başka bir amaçla ilişkilendirmemiş yazar. Belki de anlatmak istediği şey farklıydı ama yazış biçiminden dolayı bu şekilde anlaşılıyor ve bu da kitabın hedef kitesini değiştirdi.

Son olarak , kitabın ana fikri kendi yolunuzu bulmak olsa da benim en çok etkilendiğim kısım vazgeçmemektir. Kötü zamanlarımız da iyi zamanlarımız gibi hayatımızın parçasıdır ve onların var olması bizi kendi yolunuzu çizmekten alıkoymamalıdır. Sonuçta başkalarının sizin için çizdiği yolu takip etmektense her ne kadar zor ve yorucu olursa olsun , o yolu silip kendi yolunuzu çizmek çok daha doğrudur. Yeter ki vazgeçmeyelim. Sözlerimi destekleyen ve beni etkileyen son bir alıntıyı da buraya bırakarak yazımı bitirmek isterim : "Araştırma her zaman acemi talihiyle başlar. Ve her zaman 'fatih'in sınavı'yla sona erer. Delikanlı ülkesinde söylenen eski bir atasözünün anımsadı : En karanlı an, şafak sökmeden önceki andır." Gecenin karanlığının bize getireceklerinden korkmamalı ve herkes uykudayken şafak vakti uyanıp güneşin doğuşunu izlemeli.

FARELER VE İNSANLAR

Fareler ve İnsanlar,1937 yılında babası Prusya annesi İrlanda göçmeni ırgat bir ailenin çocuğu olan John Steinbeck tarafından yazılan gerçekçi bir kurgu romandır. Yazar kitaplarında genel olarak kendi yaşadığı hayatı, toplumun sosyolojik yapısını, dönemin ekonomik buhranını, ayrımcılıklarını ve ayrıştırıcılığını aktarmıştır. Aykırı bir kişiliğe sahip olan Steinbeck'in bazı kitapları komünizm yanlısı eğilimde olduğu gerekçesiyle yasaklanmıştır. İronik bir şekilde aynı kitaplar büyük bir diktatör ve komünizm yanlısı Josef Stalin'in emri ile 1940 yılında Sovyetler Birliğinde de yasaklanmıştır. Steinbeck ,Nobel Edebiyat Ödülüne layık görülmüş başarılı bir yazardır.

Kitabın konusundan kısaca bahsetmek gerekirse: George ve Lennie hayatlarını idame ettirmek için ırgatlık yapan iki zavallı, evsiz, gezgindir. Çok nadir görülen ve çıkarsız bir dostlukları vardır. George ufak tefek, zeki bir adam. Lennie ise koca cüsseli, hayvani ve orantısız bir güce sahip zeka geriliği olan bir karakterdir. George sürekli olarak yeni işler bulur. Ancak Lennie bir şekilde başlarını belaya sokup işten atılmalarına sebep olur. Arada ondan kurtulmak istediğini söyleyip isyan eden George her seferinde anında pişman olur ve yumuşar. Tıpkı bir anne şefkatiyle üzerine titrer, arkasını kollar, sahiplenir Lennie ' yi. Fareler ve İnsanlar, birbirine tamamen zıt iki karakterin tuhaf dostluğunu anlatır. Fareler ve İnsanlar; kapitalist düzene,dönemin sosyal ve sınıfsal ayrımlarına karşı bir başkaldırı niteliğinde yazılan ve dönemi bütün şeffaflığıyla ortaya koyan çarpıcı bir insanlık dramıdır aslında. "İnsan olmak kolay değildir, hele ki 'insanlar'yaşanabileceği bir toplum düzeni yoksa!" "Siyahım da ondan. Oturup kâğıt oynarlar, siyahım ya beni oynatmazlar... Kokuyorsun diyorlar. Bana sorarsan, asıl siz leğ gibi kokuyorsunuz." Yazarın kitaptan alıntılanmış bu sözleri, yazıldığı dönemde ki yoksulluğu,ırkçılığı,sosyal sınıflaşmayı ve ayrılmayı ,gelir adaletsizliğini,insan olmanın gerektirdiği adalet ve merhamet duygusunun unutulduğu, toplumu nefret ve hırsın ele geçirdiği bir düzeni tüm gerçekliği ile gözler önüne serer. Kitap, edebi ve bu derecede yoğun anlam yüklü bir romandan beklenmeyecek ölçüde sade ve anlaşılır bir üslupla kaleme alınmış. Her insanın kendinden bir parça bulacağı karakterler özenle seçilmiş ve sürükleyici olay örgüsü eşliğinde sanki yanı başımızda konuşuyorlarmış gibi ustaca sayfalara aktarılmışlar. Kitapta okuyucuya aktarılmak istenen ana fikir bana kalırsa çoğunluğun düşündüğünün aksine çıkarsız dostluk falan değildir. Mesela çıkarsız ve tamamen saf bir dostluk olarak bahsedilen Lennie ve George'un arasındaki ilişkide bile çıkar vardır bana kalırsa. George,Lennie'nin Clara teyzesine duyduğu minnetten dolayı ona sahip çıkmaktadır. Bu minnetin sebebinin ise çıkarsız bir şeyden dolayı olmadığına eminim. İşte bir faydacılık örneği. Sonuç olarak aslında kitaptaki karakterler çıkarsız dostlukların olabileceğini kanıtlamaktan ziyade bunun olamayacağını kanıtlar. George, Lennie' i vururken onu koruma düşüncesinin altına, üzerindeki külfetten kurtulma, hayallerin gerçekleşmeyeceğini anlayıp kendi yolunu seçme düşüncesini de saklayıp çekti o tetiği. Gelelim benim kitaptan çıkardığım kendi ana düşünceme: Aslında benim düşüncelerimi özetleyen bir cümleyi Steinbeck'de kitabın adına esin kaynağı olarak Robert Buns'un şu dizelerinden almış: "En iyi planları farelerin ve insanların/ Sıkça ters gider..." Gerçekleşmiyor elbette ki hayalleri. Aslında kurulan hayal çok küçük, gerçekleştirilebilirliği çok da zor olmayan bir hayal. Buna rağmen gerçekleştiriyorlar. Steinbeck, İnci adlı romanında da yapmıştı bunu. Parayla her şeyin güzel olacağını sanan küçük insanlara parayı vermiş ve sonra da hayalleriyle birlikte o insanları da yok etmişti. Burada da aynısını yapıyor. Hayal yok olunca insanı da yok ediyor. İnsanı yaşatan hayalleridir diyor dolaylı yoldan aslında.

Yazarın bir diğer kitabı olan ve buhran döneminin ekonomik,sosyal,toplumsal sıkıntılarını, bunalımını ve çöküşünü anlatan Gazap Üzümleri, Cengiz Aytmatov'un insan sosyolojisi ve psikolojisi ile harmanlanmış "Gün Olur Asra Bedel" kitabı Fareler ve İnsanlar ile bir çok yönden benzerlik içermektedir.

1937'de Steinbeck; kitabı, karakterleri ve yazılış süreci hakkında New York Times'e şu röportajı vermiştir. "Ben kendim de bayağı uzun bir süre göçmen işçiydim. Öykünün geçtiği yerlerde çalıştım. Karakterler bir yere kadar, çeşitli insanların karışımıyla ortaya çıktı. Lennie ise gerçek biriydi. Şu anda Kaliforniya'daki bir akıl hastanesinde. Onunla haftalar boyunca yan yana çalıştım. Gerçek Lennie bir kızı değil, bir ustabaşını öldürdü. Kızgındı, çünkü patron arkadaşını işten çıkarmıştı, Lennie de dirgeni karnına saplayıverdi. Bunu arka arkaya defalarca yapışını izlediğimi anlatmaktan nefret ediyorum. Onu, çok geç olmadan durdurmayı başaramadık." Steinbeck'in karakterleri bana kalırsa -yukarıda kendisinin de bahsettiği gibi- gerçek kişiliklere dayanıyor. Kahramanlardan sadece Lennie tamamen iyi, Curley ise tamamen kötü. Diğer kalan karakterlerin hem iyi hem de kötü yanları var. Aslında bu durum tamamen gerçek dünyayı ve gerçek kişilikleri tasvir eder. Romanlarında genelde hayatın gerçekliklerini yansıtan Steinbeck'in bu açıdan karakter seçimlerini gayet yeterli ve yerinde bulduğumu söylemeliyim. Olaylar ise daha uzun şekilde anlatılabilir bence. Kitabın içerdiği yoğun anlam yüklü konusu kitabın daha uzun olmasını gerektirirdi bana kalırsa. Kitapta bence şöyle olsa daha iyi olurdu dediğim tek yer Lennie'nin ölümüydü. Tıpkı çoğu kitapta olduğu gibi George ve Lennie'nin hikayesi de mutlu bir sonu hak ediyordu.

CESUR ONBAŞI HALİDE EDİB ADIVAR

Halide Edib Adıvar 1882 veya 1884 yılında İstanbul'da doğmuş ve 9 Ocak 1964'te İstanbul'da vefat etmiştir. Türk yazar, siyasetçi, akademisyen ve öğretmendir. Halide Onbaşı olarak da bilinir.

Halide Edib, 1919 yılında İstanbul halkını ülkenin işgaline karşı harekete geçirmek için yaptığı konuşmaları ile zihinlerde yer etmiş usta bir haptiptir. Kurtuluş Savaşı'nda cephede Mustafa Kemal'in yanında görev yapmış bir sivil olmasına rağmen rütbe alarak savaş kahramanı sayılmıştır. Savaş yıllarında Anadolu Ajansı'nın kurulmasında rol alarak gazetecilik de yapmıştır.

Kadınların toplumsal yaşama katılması ve eğitilmesi için çalışan Teâlî-i Nisvan Cemiyetini kurdu. 1912'de kurulan Türk Ocağına katıldı. 1919'da Aynı yıl İzmir'in Yunan ordusu tarafından işgal edilmesini protesto için Sultanahmet Meydanında düzenlenen mitingde yaptığı etkili konuşma büyük yankı uyandırdı. Hakkında soruşturma açılınca, 1917'de evlendiği ikinci eşi Adnan Adıvar'la Anadolu'ya geçerek Kurtuluş Savaşı'na katıldı. Çeşitli cepheleri dolaştı, Mehmetçiklere moral ve destek verdi. Kendisine önce onbaşı, sonra da üstçavuş rütbesi verildi.

1910'da yayınlanan ilk romanı "Seviye Talip" ile 1911'de yayınlanan ilk öykü kitabı "Harap Mabetler" edebiyat çevrelerinde ilgiyle karşılandı. Romanlarının kadınları, Batılı bir anlayışla idealize edilmiş, güçlü ve kültürlü kadınlardı. Kahramanlarının kişiliklerine, ruh yapılarına ve davranışlarına önem vererek bu özelliğiyle Türk romanında yeni bir adım attı. Kurtuluş Savaşı döneminde ulusçu, milli duyguları öne çıkaran roman ve öyküler kaleme aldı. "Yeni Turan", "Ateşten Gömlek" ve "Vurun Kahpeye" bu dönemin eserleridir. Hemen her eserinde anlatı türünü benimseyen Halide Edib Adıvar, en çok Ateşten Gömlek (1922), Vurun Kahpeye (1923-1924) ve Sinekli Bakkal (1936) adlı romanlarıyla tanınır ve Cumhuriyet dönemi edebiyatında gerçekçi roman geleneğinin öncülerinden biri olarak kabul edilir. Eserleri genellikle içerik bakımından üç grupta incelenmiştir: Kadın meselelerini ele alan ve eğitilmiş kadının toplumdaki yerini arayan eserleri, Millî Mücadele dönemini anlatan eserleri ve şahsiyetleri, içinde buldukları geniş toplumla birlikte ele alan romanları. İngiliz romanı geleneklerine uygun yapıtlarında Türk toplumunun geçirdiği evrimi, bu evrim sürecindeki çatışmaları, kendi deneyim ve gözlemlerine dayanarak sergilemiştir. Kadın psikolojisini derinliğine işlediği romanlarında, ideal kadın tipleri yaratmaya çalışan Halide Edib, romanlarını sade bir dil ve üslupla kaleme almıştır. En tanınmış romanı "Sinekli Bakkal" yazarlığında olgunluk dönemini gösterir. Bu romanda Sinekli Bakkal mahallesinde yaşayan insanlar, aydınlar ve saray çevresi gibi 2. Abdülhamit döneminin farklı toplum kesimleri canlandırılır. Bu romanın yazıldığı yıllarda Türkiye bağımsız ve Batı yanlısı bir ülke olmayı tercih etmişti. Bir yandan da Tanzimat'tan beri süren Batı-Doğu çatışmasından kurtulamamıştı. Halide Edip, "Sinekli Bakkal"da Doğu'nun değerlerini bulup çıkarmak, Batı'nın karşısına koymak amacındadır. Roman "roman yanıyla zayıf olmakla" eleştirildi.

ARDA EFE FENERBAÇÇE

